

Locuina'ta Redactorului

si

Cancellari'a Redactiunii

e in

Strat'a tragatorului [Ló-
vésztetők], Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decat numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii.”
Articolii tramisii si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune

Pre trei lune . . . 3 fl. v.
Pre sase lune . . . 6 „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „

Pentru Roman'a :

pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei „
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru inseratiuni :

10 cr. de linia, si 30 cr. taxa a tim-
brale pentru fiecare-care publica-
tiune separat. In loculu desobisut
20 cr. de linia.
Unu exemplariu costa 10 cr.

Spre cunosciinta onorab. cetitori.

Considerandu pre de una parte statiunea acesta morta, in care nu se petrece nici unu lucru de interesu importantu, era de alta parte avendu Redactorele acestui diurnu a se departa de la Redactiune pre unu tempu de una luna, la Aca-
demi'a d'in Bucuresti, subscris'a Redactiune gra-
besce a incunosciintia pre onorab. sei cetitori, ca
pre tempulu catu va lipsi Redactorele de la Redac-
tiune, diurnulu va esi numai de doue ori pre
septemana, Joi-a si Dominec'a, totu de un'a de-
maneti'a.

Acesta schimbare inse nu se face cu scaderea
onorabiloru nostri cetitori, ca ei celoru prenume-
rati pre 6 lune li se va computa 1 fl. bunu pre
semestrulu I. an. 1873, era celoru prenumerati
pre 3 lune, se va computa asemenea 1 fl. bunu
pre triluniulu oct.-dec 1872.

Redactiunea.

Pest'a, 19./31. iuliu, 1872.

Dupa ce diurnulu guvernamentale „Reform'a“
afirma in mai multi articli, ca parlamentarismulu in
Ungari'a nu suferi nici catu e mai putienu, de cum-
va opozitiunea, ar voi a se alia cu partit'a drepta
spre a sprigini guvernulu, de-ora-ce acestu-a, ca
si opozitiunea, cugeta seriosu la reforme, — in
fine vine diurnulu „Hon“, organulu opozitiunii,
si consacra cate-va columne acestei propuneri si
idei importante. Guvernulu, dice numitulu organu,
pote conta la spriginulu opozitiunii in tote casu-
rile, candu pretinde acest'a binele tieri. Sunt
destule ocaziuni spre acest'a numai catu ca guver-
nulu daca nu cere consiliulu corifeiloru stangei,
celu putienu se-i incunosciintieze mai de tempu-
riu despre intentiunile sale, si apoi va vede, ca
opozitiunea va sei merge mana in mana cu
guvernulu. Se intielege, ca nu se pote pretinde de
la opozitiune, ca ea se voteze orbesce bugetulu,
seu se priveasca liniscitu la abuzurile barbatiloru
guvernamentali. A controla asemenea manevre e
una detorinta patriotica, pre care opozitiunea nu
o va intrelasa nici chiaru atunci candu ar' pune
man'a pre frenelu guvernului.

La acesta prevenire a organeloru magiare
avemu o observ'a, ca „Reform'a“ nu propune nici
mai multu nici mai putienu decat contopirea
elementelor magiare spre a combate, pre cum di-
ce ea, intrigele panslave, panserbesci si pan-
romane, aperandu estu-modu natiunea politica-
magiara de periculu este cu care, amenintata
d'in partea Romaniloru si a Slaviloru. — Nu-
mai asi ni potemu noi explica zelulu celu
mare alu organeloru opozitiunale si guverna-
mentale, cu care se intrecu a areta lumii pre
confratii serbi ca rebeli, de ora-ce acesti-a exploa-
teza autonomi'a loru besericesca si pedagogica.
garantata prin lege, spre consolidarea natiunalita-
tii loru. Diurnulu guvernamentale „Pester Lloyd“
voma focu si putiosa pentru ca in numitulu ar-
ticlu de lege e vorba despre scole natiunale acs-
t'a, dupa parerea lui, ar' fi una interpretare sofis-
tica a articolulu de lege despre natiunalitati, in
care fia carui individuu se garanteza cultivarea in
limb'a sa materna!

„Lasati „natiunalismulu“ se prinda radece
numai in unu punctu, si nu preste multu elu va
inadusi existinta natiunii politice d'in Ungari'a“,
striga desperatu organulu gidano-guvernamentalu.
Unde va duce unu asemenea chauvinismu, numai
bunulu Ddieu scie. Onorab. nostri cetitori si-voru
aduce aminte, ca Deak insu-si a recunoscutu in
una seditia a camerei reprezentantiloru, cum-ca
celelalte natiunalitati, fia ele catu de mice, nu se
potu nici decat absorbe, d'in contra unguirii si
guvernulu au a starui ca se li faca placuta sus-
tinerea in Ungari'a. Candu inse intrega press'a
magiara ataca chiaru si guvernulu, pentru ca
acestu-a cuteza a pronuncia in ordinatiunile sale

cuventulu: scole natiunale serbesci si a da autono-
mia unei scole de fetitie candu unguirii d'in tote
nuantiele vedu periculu in asemenea concessiuni pre
naturale ce se facu natiunalitatiloru nemagiare,
asi incatu organele opozitiunii striga in gur'a
mare dupa politia, atunci dieu, e reu de venito-
riulu imperiulu danubianu, atunci natiunea poli-
tica a Ungariiei cu greu si-va pote implini missiu-
nea ce crede ca o are in orientele Europei.

Activitatea dietei croate se concentreza de
presinte in comisiunea financiaria. Dupa sterge-
rile si reducerile cunoscute degia, urmara altele
nove. Veniturile banului, preliminate cu 22.000
fl., fure reduce la 12 mli, era subventiunea operei
natiunale in suma de 32 mli, s'a stersu cu totul,
ceea ce a produsu sensatiune forte rea in publicu,
si asi se pote prevedea, ca puzetiunea acest'a va
provoca unu discutiune viua in plenulu camerei.

Scirile d'in Rom'a ni anuncia, ca lupta elec-
torale s'a inceputu degia, si pretotindenea intru-
nirile preparatorie se succedu neincetatu. In ge-
nere discutiunile se facu asup'a modulu d'a
combate partit'a clericala, care imple salele si ga-
leriele palatulu comunale spre a nu fi escluse
d'in liste. Cercurile electorale sunt in mare parte
causa acestei miscari. Presiedinti'a cerculu Cavour
a publicatu una proclamatiune. prin care respun-
de celei emanate de la directorii diurnelor Vati-
canulu. Scirile d'in Venetia sunt forte bune: lis-
t'a papale a diurnulu „Veneto cattolico“ o fostu
batuta pre deplinu de list'a liberaliloru; de o ase-
menea si la Verona lucrurile s'au petrecutu totu
cam asi.

La tempulu seu amu fostu anuntiatu si noi
despre mergerea Chedivulu Egiptulu la Con-
stantinopole, si despre primirea distinsa ce i sa facutu.
Una depesia d'in Constantinopole catra diurnele
vieneze anuncia, ca obiectulu acestei visite neas-
ceptate ar' fi pre de una parte a se proba cor-
dialele relatiuni d'ntre vasalu si suveranu, era de
alta parte de a regula ore cari dorintie ale vice-
regulu Egiptulu. Se afirma ca Ismailu pasia
ar' fi cerutu de la Sultanulu: 1. se-i cedeze pro-
vinci'a Iemenu, unde mai anulu trecutuu fu una
rescola de triburi arabe; 2. se se suprima obli-
gatiunea viitoriloru Chedivi de a se mai duce in
persona la Constantinopole se primesca investi-
tura; 3. dreptulu de a introduce in Egiptu una
noua organizare judiciaria si suprimerea juredic-
tiunii consularie; 4. dreptulu de a crea una de-
coratiune speciale egiptena, si 5. dreptulu de a
bate moneda, portandu effigia Chedivulu alaturia
cu a Sultanulu. — Altcum ore care ar' fi re-
sultatulu acestei visite, ea probeza pre deplinu
cordialitatea si bun'a intielegere, in care se afla
Port'a cu acea tiera importanta si plina de veni-
toriu ce se chiama Egiptulu.

Foi'a oficiale de la 28 iuliu a. c. publica ur-
matoriulu anuntiu:

„La cursulu didacticu, ce se va tiené in ver'a annu-
lui curinte pentru invetiatorii comunali la institutelu pentru
economia de sub jurisdicțiunea ministeriulu de industria si
comerciu, pre langa prevedere cu spese de la statu, la pro-
punerea ministeriulu de culte si instructiunea publica sunt
invitati urmatorii invetiatori (Aici urmedia numele institute-
loru si alu invetiatoriloru invitati). Institutelu sunt patru:
in Dobricinu, Magyar-Óvár, Keszthely si in Clusiu-Monosturu.
In Dobricinu invetiatorii sunt invitati a se infacisia pre 31
iuliu; in Magyar-Óvár pre 7 aug.; in Keszthely pre 5 aug.;
si in Clusiu-Monosturu pre 19 aug. La fia care institutu
sunt desemnati 24 invetiatori, asi dara 96 de invetiatori
cu stipendie de la statu. Ce se tiene de impartirea locuri-
loru cu respectu la natiunalitate, — pentru-ca si acest'a
trebuie luata in consideratiune, — relative se pote dice to-
lerabile; inse daca vomu cerca natiunalitatea invetiatoriloru
desemnati pentru stipendie: trebuie se martarisimu, ca mi-
nisterulu a aretatu aici cea mai mare desconsiderare catra
romani. Intre 48 de invetiatori de la institutelu asiediate
in provinciile locuite de romanii aflamu 4 invetiatori de nu
ne insielamu — romani. Anume la nu institutulu d'in Dobricinu:
Georgiu Muresianu; era la celu d'in Clusiu-Monosturu: Pe-
tru Illesiu Georgiu Maioru si Ioanu Dieu. Fiecu consta-

tatu, ca cea mai buna politica face pentru sine, celu ce
face politica d'in instructiunea poporulu. Nu trebuie
se trecemu cu vederea, ca invetiatorii poporali la romani
sunt intr'o stare deplorabile atatu materialminte, catu si
spiritualminte; cu tote aceste nu se pote nega, ca intre
invetiatorii romani se afla una multime mare, cari pre langa
patru clase gimnasiali au absolvitu si preparand'a, deci
daca ministerulu ar' fi voitu, atunci ar' fi potutu afla si
intre invetiatorii romani meritati si demni de a li se da
stipendie pentru studiare, — a trebuitu inse, ca si aici se
si-arete bunavointia sa catra romani bincinata de D. cons.
Hosszu. Mare este responsabilitatea morale a guvernulu
pentru acesta nedreptate, ce o fece poporulu romanu. Sti-
pendiele se dau d'in bugetulu statulu, la care romanii chiaru asi
contribuescu, ca si magiarii, deci dreptatea pretinde, ca si
ei se fia impartesti si ajutati d'in elu in asemenea mesura
si altu-cum nici ca ar' pote fi daca ministerulu ar' fi justu
facia cu romanii. Scie guvernulu, ca e usioru a domni a
supra unu poporu acoperitu de velulu ignorantie, dar'
trebuie se facemu attenti pre DD. deputati natiunali la
curs'a acest'a, care guvernulu voiesce a o arunca desvoltarii
si desceptarii poporulu romanu. Am fi acceptatu de la D.
Pauler, ca se fia cu mai multu consideratiune catra roma-
ni, pentru-ca Dsa n'are se face politica esterna. ci numai se
proveda de instructiunea si desvoltarea cetatieniloru de sub
jurisdicțiunea sa, cari sunt constituiti in asemenea drepturi,
daca intru adeveru sunt. Acum'a ne amu desamagitu. La desba-
terea bugetulu instructiunei publice se objectionedia, ca
romanii n'au barbatu pentru de a ocupa posturile de inspec-
tori scolari si actualulu referinte la ministerulu de culte si
instructiune a pasitu in publicu cu aceea assertiune neade-
verata, ca de ar' cercat printre romaui cu lamp'a lui Dio-
gene totu n'ar afla barbatu apti pentru posturile de inspec-
tori scolari; la ce D. deputatu S. Borlea i-a respunsu forte
adecuatu, ca daca si-va inchide ochii, atunci de siguru nu
va afla nici cu lamp'a lui Diogene. Deci nu lips'a de bar-
bati, cari se promoveie instructiunea la romani impedeza
desvoltarea loru spiretuale, ci lips'a medilocelor materialu.
— Decandu a pusu guvernulu magiaru man'a pre bu-
getulu statulu, de atunci a incetatu tota egalitatea in
ajutorarea instituteloru de instructiune si de cultura pen-
tru poporu. — Sub absolutismu baremu eramu toti in
asemene osinda, acum'a inse dupa-ce s'a introdusu
constitutiunea magiara, guvernulu dispune de bugetulu co-
munu precum i-vine la socotela si precum cugeta, ca e mai
usioru de a magiara pre romani. Guvernulu nu ajuta insti-
tutele cari recurgu la elu dupa ajutorie, ci se nisuesce prin
organele sale a introduce scole comunali in sate romanesci,
ca apoi se aiba cu unu pretextu mai multe de a intrude in-
vetiatorii magiari, eventualminte si judani magiarisati in sate
romanesci. Facemu attenti pre DD. preuti, cari totu-de-un'a
au fostu cu poporulu si trebuie se fia si de aici nainte, ca
se desvolte mai multu zel in desceptarea si luminarea po-
porulu. Era ca sarcina se li-fia mai usiora, trebuie se in-
voce ajutoriulu barbatiloru, cari se interesedia de luminarea
si desceptarea poporulu de verice conditiune seu profesiune
aru fi.

T. G r a c h u.

Votulu separatu

alu dlui secret. ministeriale Ladisl. V a i d a, ca membru
comisiunei esmise d'in conferinti'a natiunale in Alb'a-Iuli'a
in 27. iuliu 1872.

(Fine.)*

III.

Dupa-ce — in catu mi-a iertatu impregiarile si scur-
timea tempulu — degia am desfasuratu motivele mole d'in
cari asi tiené primirea proiectulu minoritati comi-
sioniunii de forte daunosa causei nostre natiunale;
dupa-ce am spusu si acele puncte de vedere, d'in cari nici
proiectulu minoritati, care altcum in principu lu-parti-
nescu, nu lu-tienu in form'a sa presenta de corespun-
dientiu scopulu, acum mi-se cuvina a spune propri'a mea
opiniune modesta.

Mi-ieu voia dara cu profundu respectu a declara, ca
dupa pararea basata pre argumentele sub I. si II. insi-
rate, prea on. conferentia ar' ave, dupa unu ore-care pre-
a m b u l u, cam in sensulu preambulu d'in proiectulu natio-
nalitatei, a decretat numai urmatoriile:

„Conferinti'a natiunale romana recomanda, ca toti ale-

*) A se vede Nr. 77 si 78 ai „Fed.“

gatorii romani d'in Transilvania, sè participe la alegerea deputatilor dietali, dar voturile lor sè le deè numai la atari candidati romani, cari se afla intr'o pusetiune independenta, intru a caroru zelu nationale, patriotismu si alte calitati recerate dela unu ablegatu dietalu potu avè deplina incredere, si cari candidati inainte de alegere voru dà in scrisu unu reversalu de urmatoriu cuprinsu :

„Subscrisulu candidatulu alu romaniloru d'in cerculu electoralu N. N. me obligu sub cuventu de onore, cà de voiu fi alesu deputatu dietale in calitatea acèsta, nu voiu face neci unu pasiu până nu se va tièné una conferintia generale, sèu unu congressu nationale compusu pre bas'a a legerei romaniloru Ardeleni, si pana-ce ast'a nu va statoru unu programu nationalu.“

„De programulu astu-feliu statorindu me obligu serbatoresce a me tièné strictu, éra daca cum-va acelu programu nu ar consuna cu convingerile mele politice, atunci, me obligu a depune mandatulu de deputatu indat'a, f'ara a fi facutu vre-o functiune ca atare.“

Acèsta modalitate de procedere am fostu propusu-o inca de multu intr'o siedintia a comitetulu centrale nationale d'in comitatulu Ccsiocnei, tièntu in Closiu, unde a si fostu acceptata. si neci subcomitetele, neci foiele nostre publice nu au fucutu neci una observare in contra-i.

Asta modalitate me incumetu a o recomand'a si prea on. conferintie de acum. Dupa contestulu acestui proiectu alu meu, candidatulu romanu inainte de alegere s'ar oblig'a insrisu cà de va fi alesu, nu va face neci unu pasiu in calitatea sa de deputatu, ci va accept'a formularea si precisarea programulu nationalu prin unu Congressu compusu pre basea a legerii, si se va tièné strictu de programulu astu-feliu statorindu, sèu va abdice indat'a.

Cum-c'asè se oblige candidatulu la una stricta tièntu de programulu nationalu statorindu ast'a o tièntu de una necesitate inevitabile, fiindu-c'ă numai asiè potemu staveri in procederea deputatiloru nostri alegundi una tièntu corresponsiãtoria intereselor nationale si solidaria.

Cum-c'asè se oblige chiaru prin unu reversalu in scrisu, ast'a, ce e dreptu, nu o tièntu de absolutu necesariu, pentru-c'ă se pote presupune, cà candidatii, cà omeni de onore, si-voru tièné parol'a, de-si nu o voru dà chiaru in scrisu; dar' o am propusu numai pentru-c'ă asiè obligamentulu loru va fi si mai solidu si mai claru, si pentru-c'ă eventualminte pentru unii d'intre ei va poté servi de unu feliu de pavaza.

Apoi candu in relatiunile vietiei vedemu in tote d'file esemple, cum-c'ă inca si in cauza relativmente minutiale se facu feliu de feliu de scrisori de invoieala, contracte, politie, reversalie si intre omeni cei mai de omenia: nu pricepu cum s'ar poté senti atinsu in susceptibilitatea sa ori-care candidatulu prin una atare precautiune in una cauza atatu de momentosa.

Poftirea unui asemenea oblegamentulu dela candidati, si inca inainte de alegere cu atatu e mai motivata, pentru-c'ă dupa usulu comunu fia care deputatu rostese sèu citese programulu seu, cà sè auda alegatorii cà ore consuna acelu-a cu convingerile loru, ca sè nu lu alega daca nu consentu cu d'nsulu. Apoi acelu programu se publica (deci devine de scrisu ba chiaru tiparitu) in foiele publice; dara e si de lipsa, pentru-c'ă dupa alegere nu mai potemu cere unu atare obligamentulu, si dapa legi neci i-potemu dà instractiune.

In câtu pentru tièntura unui Congressu, ast'a o tièntu cu atatu mai necesaria, pentru cà — pre semne — noi acum nu vomu compune aici unu programu detaliatu, ce — vedi bene — ar recere si mai multu tempu; apoi pentru cà, de-si santemu adunati in numeru frumosu, dar' nu sunt reprezentate tote tiènturile Ardèlului; ba cei mai multi d'intre noi, reprezentamu numai person'a nostra, si in ast'a neci nu amu poté fi destulu de siguri, cà de amu si statoru unu programu intregu, ore fi-ar' acelu-a acceptatu de intrega natiunea ?*)

Pentru cà unu congressu sè fia intru adevèru corresponsiãtoriu recerintiloru — precum am amintitu in proiectulu meu — elu trebue sè fia compusu pre basea reprezentantii populului, adeca prin alegere. — Buna-ora l'ar' conchiam'a P. S. S. dd. Metropolitu romanu, pre basea unei effectuale metode de alegere intru atare tipu compusa in cointelegere cu cei-a-lalti patru barbati de incredere; cum-c'ă apoi acelu congressu se pote privi de adevèrat'a reprezentatiune a natiunei romane transilvane. — Deputatii dietali alegundi si in casu candu nu aru fi alesi pentru congressu, ar' fi de doritu se fia in acelu-a toti de facia. — Altmintrelea ar' f'f'orte cu scopu, daca cestiunea: cà in ce modu sè fia compusu congressulu, ar' desbata o in calea publicitatii foiele nostre nationale. Mai am sè insemnu cà d'in acelu respectu, cà congressulu sè nu precipiteze conclusiunile sale d'in scurtimea tempului, a-si dori cà acelu-a sè tièna dupa trebuintia si 3 d'file, si cà ast'a sè fia publicata in convocatoriulu respectivu.

Dupa umilit'a mea opiniune, daca prea on. conferin-

*) Acum dupa-ce s'a primitu proiectulu minoritatii, tièntura unui congressu nationalu cu atatu e mai neincunjuratu de lipsa, cu câtu se pote prevedè cà natiunea a remasa sfasiata in doue partite. L. V.

tia ar' primu modalitatea recomandata prin mine prin una resolutiune concepienda in sensulu proiectulu meu ar' fi sustienuta — ba dora inca si mai tare si cu mai multa precautiune — tote ce sunt adevèratu folositorie in proiectulu maioritatii comisiunii, si chiaru asiè de pucinu s'ar' pred'a vr'unu dreptu; in se s'ar' delat'ur'a prin d'insulu totu ce este in proiectulu maioritatii atare — care — precum am avutu onore a desfasiur'a sub II. ar' poté (prin caderea candidatiloru romanu la alegere) dà ansa la interpretatiuni sinistre, totu ce ni-ar' mai mari pedecela reusirei cu alegerea candidatiloru romanu, sèu, ce numai ca una pedeca ar' st'a eventualminte in calea unei transactiuni amicabile cu natiunea magiara.

Sum convinsu, cà daca prea on. Conferintia ar' primu proiectulu meu (adeca modalitatile recomandate de mine precum ar' fi de modificatu proiectulu maioritatii) atunci si restaurarea solidaritatii ni ar' succede multu mai usioru.

Prin modalitatea unei procedere in sensulu proiectulu de mine, neci unu deputatu zlesu nu ar' poté prin tièntu'ta sa compromitte caus'a nationale, chiaru de ar' si vrè ce altu-cum neci nu presupunu — dac'a totu-si ar' face in contra reversalulu seu, atunci prin ast'a ar' incet'a eo ipso a mai fi privitu de mandatariulu adevèratu alu alegatoriloru romanu. Deputatii voru accept'a casa pana-ce congressulu li va statoru programulu. — De cum-va va otari congressulu cà sè merge la dieta, voru merge, de nu — nu. Dar' si pana ce congressulu va fi corchiamatu, deputatii (de-si nu ca atari, dar' cà unii, cari se bucura de increderea populului romanu) potu eventualminte face cu alti barbati de incredere servitii bune, intrandu in negociatiuni cu regimulu si cu conducatoriulu fruntasi spre a midiloci o apropiare.

Aceste negociatiuni nu aru trebui apoi sè se intreprumpu curendu, ci sè se continue cu tenacitate vengiosa, si sè merge in concessiuni pana la acele otare, de cari incolo a merge onorea nationale si respectulu la interesele vitali ale acelei-a nu ar' mai permite a pasi.

Congressulu ar' fi de a se convoc'a atunci, candu in aceste incercari de inpaciure amendouse partile negociatorie ar' fi d'isu vocea lorulu ultima.

D'in partea nostra congressulu desu memoratu ar' fi chiamatu apoi, ca dupa una desbatare serioasa, sè primesca respectivele puncte de complanare, sèu sè faca reflessiuni negative, compunendu si programulu despre tièntu'ta ulterioare a natiunei si a deputatiloru romanu.

Dupa tote aceste vinu acum a multiumf d'in nou prea on. conferintie nationale pentru increderea cu carea m'a onoratu, binevoindu a me alege intre membrii comisiunii.

Precum momentositate a cestiunei, asia si aceea impregiurare, cà d'in caus'a divergentii opiniunii mele, am fostu constrinsu a vot'a in contra alatoru frati pre stimati: me-au deobligatu a desfasiur'a motivele mai pre largu (de si totu nu am potutu tocma asia de larg, precum asi fi doritu.)

Declaru, cà precum stimediu opiniunea atatu a minoritatii, câtu si ceea a maioritatii, neavendu neci câtu d'pucina indoiela cà pr. on. confrati cari o sustienu, o facu acest'a dupa convingerea loru cea mai sincera: asia si io me tièna firmu de opiniunea mea sup'a desfasiurata, si me rogu, cà in totu casulu aceea, ca unu votu separatulu meu sè se jõe la protocolu.

Alb'a-Iul'i'a, 27. iuniu 1872.

Cu profundu respectu

Ladislau Vajda, m. p.
membru alu comisiunii esmisse.

Camerdian'a, 24. iuliu, 1872.

Dle Redactoru ! Onoratu publicu cetitoriu si-va aduce aminte, cum in acestu diurnalu pre-stimatu, in nr. 130 a. 1871, pre onorab. D. Alessandru Erdösiu, protopopulu, tierrei Oasiului starea deplorabila a scoleloru confessionale d'in acèsta tierutia atribui intielegintiei, si respective a scolei d'in Camerdian'a mie subscrissului, asserandu cà pana nu venisse Ioanu Alessi nepotu de episcopu romanu, 70. 80 scolari umblara la scola.

Astu-feliu atacatu fiindu, pentru aperarea onorei mele am fostu silitu a responde si a pretinde cà d'in cei 70. 80. scolari amentiti baremu pre 50 sè mi-i numesca pre nume; declarandu pana la desemnare pre ambii de preoti cu tendintie reutatiose.

Éta, on. cetitoriu, essentia replicii mele; neci mai multu, nici mai pucinu decatu la ce am fostu ingagiatu, cu tota loialitatea, neatengundu neci person'a neci caracterulu, cu atatu mai pucinu faptele private ale Santieloru loru.

Deci, de la esirea replicii mele doriamu a ajunge minutulu, in care s'ar' f'ericitu a cunosce pre carturarii Camerdianei; cu cari — vedi bine facundu pucinelu esamenu, de buna voia sè me dau invinsu; prin urmare la nrulu 71. a. c. vedindu articulu d'in Camerdian'a si subscrisu de Prea onorab. D. M. Demeteru in sperantia, cà mi se va implini dorint'a amintita cu anima doiosa me prinseiu de cetirea lui.

Inse mare f'u mirarea mea candu m'am convinsu, cà

parochulu Camerdianei — in patru luni — nu avu tempu — dac'a nu, pentru conscientiositatea informatiunei sale, baremu pentru salvarea onorei protopopulu seu sedusu — sè desemne d'in cei 70. 80. scolari, de nu 50., baremu 10, sèu fia si cinci scolari de acei-a, cari inaintea venirei mele in Camerdian'a au invetiatu si asta-di sci'u scrie si cet'i; ci d'in contra cà si cum replic'a mea neci cà o ar' fi cetitu, se apuca, si infra atatea ne adevèruri si atatea calumnie câte a le comite, ori si cine altulu s'ar' fi rusinat, dac'a nu inforatu.

Au nu e, on. cetitoriu, neadeveru palpabilu acelu-a candu unu parochu ese in publicu cu asteliu de arguminte cà am uitatu Tatatu nostru — nu cugetu altu ce-va, decatu turburarea unui satu fericitu, — tote ordinatiunile ministeriale, consistoriale, publicate chiaru d'in amvonu, pentru mine resuna in pustia, — cà docentii nu-si capeta plat'a regulatu, cà ardu lemnele scolare, — de candu sum in Camerdian'a bunurile besericee sunt cu nepotintia a le stepani, cà judele comunala a strigatu in fatia si urechile Domnialoru, cà nici pop'a nici protopopulu nu li trebue, cà aducu pari, nuiele, latiri d'in padurea besericee, voindu a acitia collisium si vesari de sange.

Pentru Dumnedieu, spune ti-mi Domnii mei, ce scopu ati venatu cu tote acestea sèu dora aveti convingerea, cà opiniunea publica mi-va inpune, cà mai multu sè nu cutediu e aduce pari, nuiele, latiri d'in acea padure? sèu me va astringe cine-va se invetiutu Tatatu nostru uitatu? sèu dora sperati, cà guvernulu se va interess'a de mintiunile Dvostru? Meditati pucinu si ve veti convinge, cà cuasteliu de naratiuni n'ave vati datu unu testimoniu de paupertate spirituala, aretandu-ve iusi-si fatia cu cele oficiose si cu chiamarea preotiesca netrebnicia in tota goletatea sa.

Dara sè trecemu la neadeverurile corresponsiãtorie amenite.

In aceea Sant'a sa parochulu meu (carui-a solvediu lecticalu si tote prestatiunile preotiesci cu cea mai mare acureatete (me inferedia de irreligiosu, atheistu, si negatu.

Dupa parerea mea acelu-a „irreligiosu, carele fumigedia ceremoniele si nu observedia disciplin'a besericee salle. — Vedi Dom. Parinte! dac'a e asiè, atunci credinciosii DTalle, facia cu noi, au cu totulu alta convingere, cà-ci pre mine, de-si civilu, nu m'au observatu neci una data mancandu carne in d'file oprite, pre candu in Dta sunt scandalisati cu totulu vedindu-te mancandu carne si in Vineri'a Pasciloru.

Atheistu e acelu-a, carele nu erede in dumnedieu, prin urmare nu frecuentedia casa lui cea santa, si nu se acomodedia mandatulu loru. — Vedi D. Parinte despre mine singuru marturisesci cà frecuentedi besericea, de-si prin ochianulu urei person'le me vedi intorsu càtra temei, éra popululu nu credu sè aiba cea mai putiena esceptiune in contra moralitatii melle, d'in contra Dta esti aretatu la locurile mai inalte, cà tièntu concubina.

Cà sum renegatu? nu-mi potu imagin'a de unde poti deduce renegarea mea, candu singuru — esci convinsu cà soci'a si famili'a mea vorbesce asiè romanesce cà Dta, d'in contra Dta a casa si dac'a ai dori nu poti convers' in alta limba decatu in cea dulca magiara.

Sèu dora in cele politice sum renegatu? aici éra poti sc'i cà tota politica nostra se manifesteaza la unica alegere de ablegatu dietalu. — Acolo e dreptu cà am votatu cu drépt'a, inse neci Dta nu ai votatu cu partid'a lui Grigorie Stetin, neci cu stang'a.

Cà la alegerea membriloru comitatensi am lucratu in contra preotiloru? Dnule preote ti respundu cu D. Vasiliu Deciu: nu celu ce d'ice natiune natiune..., ci celu ce face romanu adevèratu, „fiècare are campulu seu de activitate.“ Vedi, Dnule preote! unu notariu, mai cu sema romanu, e lutu in manile olariului, pana ce e folosiveru se folosese, d'in contra e datu pre nsia afara; si atunci? ai bunetate spune-mi Dnule cine aru fi celu dant'au cà sè strige unu „Restignesce-lu?“ corresponsiãtoriu. Dtale me assecura cà Dta singuru, sèu la Dvostra pre cale besericesca nu e asiè? la conferintiele d'in scaldelu Turului nu dovedireti, cà 15—20 preoti in contra convingeriloru loru implinira porunc'a Protopopulu d'in Tiera Oasiului?! Candu dara la Dvostra nu exista neci umbra de convictiune politica; cu ce dreptu pretindeti firmitate de la unu amaritu de notariu.

Altu-cum, Dnule parinte! de-si nu afirmu cà m'am espusu pentru alegerea celoru trei preoti, negu inse cà asi fi lucratu in contra DTalle. Dta nu me vei crede, cà-ci fiecine si-face judecat'a dupa sine insu-si, inse o publicu cetitoriu o va poté judeca dac'a va cunosce giurstariile; eu dac'a eram renegatu, dac'a asi fi lucratu in contra preotiloru romanu precum si in celelalte cinci cercuri cu notari magiari nu s'a alesu neci unu sufletu de romanu, ma nu s'a potutu alege neci iusu-si capulu tractulu dlu protopopu, asiè si aicia nu aru fi reesitu nici unu preotu; prin urmare si acea assertiune a DTalle cà vorulu meu reesirea sa o pote multiumf numai voturiloru d'in Camerdiana, e numai vorba gola, ci tocma d'in contra, insu-si Dta ai trebui sè fi cu multiumf'a cea mai profunda facia cu Dnii preoti d'in Tersoltiu si Bicsadu, cà ci acesti-a la mediloculu a legerei observandu cà pre Dta nu voiesce nimene a vot'a au esitu intru alegatorii restanti si au dechiaratu, cà dac'a nu

voru votá si pentru Dta, nu voru primí nici dînsii alegerea si numai asié venisi Dnule parochie in alegere cá P i l a t u i n c r e d e u .

Contradicere si neadeveru graesci, candu afirmi, cá dupa laudele cele multe si recomandatiunea verului meu m'ati primitu de notariu comunalu; cá-ci totu in acea corespondintia singuru asseredi, cá am intratu octroatu si ne-alesu in contr'a legiloru constitutionale, verulu meu pote m'au recomandat, inse nu D'talle, ci unde s'a cadutu, poporul si judelui cercualu.

Sè finimu inse cu calumniele corespondintelului preotu. Interpretatele Evangeliului lui Isusu si a assiomele: ce tie nu-ti place altui-a nu face; sè nu graesci strambu in contr'a deapropelului teu, si indemnatoarele la amore erestinesca d'in Cameridiana propoveduesce on. publicu, cá eu pentru aretarea unui casu de morte pretindu 8 fl. pentru una intabulare 14 fl., cá sum unu inuclatoriu asupritoriu, ba cu atestate fide demne va documentá cá sum furu si talhariu, inastrainandu d'in Negresci 210 fl.

La tote aceste calumnie si pâna candu D. Parocu si corespondinte va avé ocaziune binevenita a se folosi de amintitele atestate fide demne inaintea tribunalului respectivu pentru orientare on. publicu cetitoriu facu cunoscutu urmatoriile:

a) Acestu domou parocu pentru ne infrenarea limbei sãlle malitiose, totu facia cu mine, in anulu trecut a incursu multeta de 105 fl. si portarea spesseloru procesuale;

b) Acestu pastoriu sufletescu pentru falsificare de acte, ex offu a luatu la processu criminalu; — prim'a investigatiune s'a intemplat, numai autenticarea lipsesce si pre semne plat'a i va fi carcerulu, sau una sumulitia de 500 fl.;

c) Acestu d. parochu pentru stolele celle esagerate, pentru pretinderea prestatiuniloru preotiesci in modulu celu mai brutalu, si fãra anima umana; pentru irreligiositate si immoralitate, pentru negligint'a oficiului seu facia cu scol'a, beseric'a si administrarea bunuriloru besericesci si multe alte atribute cu dtu 28. aprilu 1872. e aretatu la ministeriulu de cultu si instructiune de universitatea parochiei sãlle si portu frica cá nu va avé multu tempu asi aperá turm'a a c e s t a de lupi selbateci si inversiunati cum sum e u ; ci se va poté convinge unde duce ur'a fãra cumpetu, si calulu fãra frãnu.

I o a n u A l e x i , notariulu
Cameridianu si Tersolitiulu.

Satu-mare, 25. iuliu 1872.

De presentu nemicu nu ascepta on. publicu mai cu doru decãtu a scf d'in foiele publice despre cursulu alegeriloru deputatiloru pentru diet'a venitoria, mai vertosu in unele cercuri interesante pentru romani, cum e si cerculu de alegere alu Carasiului (Comitatulu Satu-mare.)

Cu permisiunea on. Redactiuni voui descrie pre scurtu acesta alegere; dar' cá sè fiu mai bine intielesu, voui atinge si alegerea precedentu.

E dreptu cá romanii, respective intelegint'a romana d'in mentionatulu cercu, mai de multe ori au probatu sè reesa cu ablegatu romanu, fiindu in majoritate romanii, dar' candu corruperea cu bani si beutura nu se practicã inca in mesura atãtu de mare, lipsã energi'a si solidaritatea, èr de alta data se desceptãu prè tardfu.

Candu asiú vol a descrie tote alegerile intemplate de la 1848 incoco, ar debuí sè scriu o istoria intrega; dar' omitterendu celelalte alegeri, voui aminti pre scurtu despre alegerea intemplantã inante cu 3 ani si despre cea intemplantã de presentu.

Precum sciú inainte cu trei ani tocma Comitetele supremu D. Nicolau Ujfalusy a recomandat romaniloru de candidatu pre Sandru Buda. — D'in acèsta recomandare intelegint'a romana a potutu cunosce, si a si cunoscutu malitios'a intentiune a Comitelui Supremu, voidu a se folosi de Sandru Bud'a numai cá de instrumentu, pentru mai usior'a reésire a c. Degenfeld Bela, celu mai mare aristocratu si inimicu alu romaniloru.

Cine a cunoscutu bine pre domaulu Buda, d'in viet'iã lui precedentu a potutu cunosce, cine e ellu si de presentu, a potutu scf cá lupulu neci una-data nu si-stramuta natur'a — dar' promisiuniile lui cele simulatorie au facutu sè credemu, cá ellu d'in lupu s'a prefacutu celu mai blandu melu. — De ce totu-si temendu-ne, intr'o conferintia tienuta in Bobesci protocolarminte s'au facutu ovatiune: cá in casu candu n'ar reésit, sè nu ne vende, si ella in contra promisiunei sale, cá necreditiosulu Jud'a ne vendu frumosielu. — Noi remaseramu patiti, èr ellu se departã cu vre-o 200 fl. v. in punga; mai tardiu lu vedemu figurandu cá inspectoriu scolaru si acum dorere, cá uu l'a cunoscutu frãtii Chioreni, — e alesu deputatu. — Aceste permittindu-le me apropiu de alegerea intemplantã de curandu.

Precum pretotindene, asié si in acesta cercu ambele parilde erau iritate in gradulu supremu. — Acèsta iritare in mare parte o a produsu procedur'a Comitelui supremu cu ocaziunea organizãrii comitatului, despiciandu in modu vederatu, si la officiele comitatense neci cá a candidatu pre barbatii cei mai meritati si ineztrati cu capacitate rara, cu cari ore candu professã principie oppositionale, ba toc-

ma ellu era corifeulu, dar' intereundu-si mantaua deveni comite supremu.

Ore cum nu si-cunosce guvernulu omenii sei? Cum pote crede guvernulu cá d'in op'ositionalulu Ujfalusy sè se faca sinceru guvernialu?

Sè creda guvernulu cá Ujfalusi nu d'in convingere facia cu principiulu guverniale si-a intorsu mantau'a, ci pentru cá sè-si pota sustiené principiulu de suprematisare si de predominire.

Au nu Ujfalusy in societatea cu M. Eötvös si c. Degenfeld erau in tempulu revolutiunei cei mai liberali? Dupa stangerea rovolutiunei au nu ei erau cei mai mari oppositionali ai sistemii absolutistice? pentru cá li era luatu freulu ari stocratiei si a predominirii. — Au nu acesteia-a totu cá omeni liberali impinsera câte-va mii de romani la sapa de lemnu prin infernala comasatiune? si voi romani inca i onorati cu voturile vostre? sciti cá indaru sunt suspinele vostre cá-ci voi vile cantati.

Si éta candu ni straluce o radia de constitutiune, pentru cá sè-si pota eserce influint'a aristocratica, in contra principiiloru profesate dau man'a cu domni de la potere si se facu suprimatorii drepturiloru constitutionale, folosindu de instrumentu spre acestu scopu ilegalu pre ticalosulu si prapaditulu Thoma Jankó.

Inaltandu asemene omeni, guvernulu si-creeza ade-rinti, cá-ci amintitii aristocrati cu asemene procedura nu potu contá la confidint'a poporului si planurile loru marsiave nu le voru poté efeituf.

Dar' tu nefericitule Thoma! pentru cá lingi blidele inganfatiloru aristocrati si maltratedi poporulu dupa placulu teu, te sentiesci celu mai fericitu, celu mai omnipotentu? sè scii, cá poporulu maltratu striga resbunare la ceriu, si dilele tale precum si a domniloru tei sunt numerate, cá-ci vocea poporului e vocea lui Ddieu.

Ivindu-se in publicu candidatii partidelor d'in partea stangei A. Galgoczy rediamandu-se in popularitatea sa, era d'in partea dreptei c. Degenfeld, rediamendu-se in auctoritatea comitelui supremu, in pung'a sa plina si in favorisarea contelui Karolyi, miscara tote petrele pentru asiú cascigã votisanti.

Atunci dupa multe rogãri se convocã o conferintia romana la Lippo pre 23. maiu, la care multi nu s'au infacisiatu, ba si cei d'in vecinetate inca au lipsitu pentru cá energi'a si solidaritatea asié se explica pre la noi.

Acèsta conferintia invita la candidatur'a de ablegatu prin o deputatiune pre D. Justinu Popfiu. care in urm'a provocãrii deputatiunii osmise s'a si infacisiatu in cercu.

Conclusulu Conferintiei a fostu bine placutu comitelui supremu, cugetandu pote in sine, cá si cu pasirea lui Popfiu se va folosi, cá cu vãstrea lui Buda, pentru mai usior'a reesire a contelui, pentru acea si-a si promis succursulu seu atãtu materialu, câtu si moralu, dar' se insielã, cá-ci candidatul romanu punendu-se cu d'insulu in contielegere i descoperi cá d'insulu numai asié va pasi daca contele repasiesce, si éta cá fu destule vorbe cá succursulu sè fie denegatu si contele sè nu repasiesca. — In 24. maiu s'au inceputa conscrierea votisantiloru, la ce poporulu nostru nefindu de tempuriu pregãtitu, nu s'a inscriu cu to ii, asié cá dupa conecrierea de acum romanii sunt in minoritate, apoi cugetandu cá sufletu negre inca se voru aflã candidatul nostru fũ silitu a repasi.

Preotfimeã pre langa tote opintiturele lui Ujfalusy, terorisau prin Episcopulu diecesanu, ramasa in mare parte facia cu cei doi candidati, pasiva, dar' s'a aflatu, cari votisara si pre Degenfeld, unulu pentru cá si acum i sunt dulcutia budiele de merele capetate de-la conte, altii accepta officie mai inalte, — promise pote de neghiobul Thoma Jankó, — unulu pentru cá i se mantãu filulu de 7 ori cercatu de-la ostasime altulu, cá si-paseo vitele in pasiunea comitelui supremu era altulu pentru voi'a pretinului seu Jankó s'a facutu cortesiu diligentu a contelui, altcum facea mai bine dnulu parinte de grigea de biet'a scola, — in care nu intrã, numai candu merge prot'a in visitatiune, — si de fiii sufletesci cá se nu mora ne impartești cu SS. Taine, precum s'a mai intemplat, mi-se pare candu era dusu parintele pre sate la farbli. — Pecatu cá sierbesci dnule parinte la s. altariu.

Dar' in fine pre langa tote fortiele, corumperile cu bani si beutura si pre langa tota violent'a spriginire a contelui Karolyi, reesi cu majoritate de 700 voturi Alesandru Galgoczy, care in vorbirea sa accentuã destulu de tare ces-tiunea nationalitatiloru. — Vomu vedé.

Regimulu-Sasescu (Ardealu) 1872.

Dle Red! In 24 iuliu avurãmu ocaziune a asistã la esamenele publice ce s'au tienutu cu pruncii d'in scolele normale gr. cath. romane ale Regimului Sasescu; respunsurile prunciloru in genere au fostu multumitorie, cari pre deplinu au doveditu, cá domni inveciatu nu si-au crutiatu neci tempu neci ostenele intru instruirea miciloru pruncuti loru-si incredintati. Respunsurile celea promte si acute, cari mai cá neci se poteau asceptã de la nesce prunci de una parte mici, de alta parte fiindu de tierani d'in comunele vecine, — acele respunsuri d'icu d'in tote obiectele de legea scolastica, precumu si cantulu si declamarea unor'a poesie nationale si eroice d'entre celea mai frumose, ce se poteau audí mai cu sãma de la pruncii d'iu a treia si a patr'a clasa, au datu dovad'a cea mai eclatanta, cá scolele

d'in Regimulu-Sasescu progresãza, si nece de cum nu regresãza dupa parerea unor omeni malitiosi, pre cari pre deplinu i-a potutu convinge respunsurile prunciloru, cari au seceratu laudele ascultatoriloru; era parentiloru, cari fura favoriti de impregiurãri a asistã la esamenele publice ale filorulu sei, li-au castigatu cea mai mare indestulare, linisce interna, si bucuria, cá-ci ostenelele si spelele de preste anu nu li-au fostu desierte, si in urma o vointia tare si unu zelu mare de a si-inaintã pruncii sei la scolele gimnasiale. In urma cea mai mare onore i-se cuvine on. d. directoru M. Cr. intru conducerea si deregerea scoleloru sie-si incredintate; asemenea onore i-se cuvine domnului invetiatoriu primariu G. M., carele in instructiune folosindu-se de celu mai nouu metodu de propunere, a doveditu cá in scientiele pedagogice e destulu de inaintatu, cea ce e si de lipsa chiaru acum, candu se semte atãta necesitate de invetiatori calificati.

Unu interesatu de instructiunea publica.

Epistola deschisa.

Dlu Franciscu Coosiu, directoriulu preparandiei d'in Dev'a.

Veí fi sciindu, Domnulu meu, cá spiritulu tempului chiama, cu voce inalta, poporele la cultura, si acèst'a fãra indoieia, cá-ci altu-cum nu primia postulu onorificu de directoriu preparandialu.

Ti-va fi prea cunoscutu cum-cã inaltulu ministeriu regescu — bine pricependu cá motorulu poternicu alu culturai unu poporu sunt invetiatorii, dar' invetiatorii d'iu ajunsu calificati — a deschisu cursurile suplementarie de siese septemane, pentru, cá invetiatorii, cari nu s'au impar-tesitu de favorea de a cunosce nou'a metodu de propunere, sè aiba ocaziune a si-o insusi, a se perfectiunã intrins'a, si astu-feliu a-si largi sfer'a cunoscientiloru pedagogice.

A crede cá ministeriulu regescu a deschisu cursurile mentionate mai susu, pentru indreptarea si calificarea invetiatoriloru, inse cu reserv'a de a deschide d'iu propunere — respective de a nu concede cá sè se propuna in limb'a materna a majoritatii locuitoriloru d'in tienaturile respective, — ar' fi ce-va prea cutezatoriu. — Dreptu documentu eclatante e dispusetiunea ministrului de instructiune publica, in carea se dice: invetiatoriloru romani sè li-se propuna studiile romanesce, prin profesori romani. — Éta un'a d'iu cauzele pentru cari noi, invetiatorii romani amu alergatu d'iu tote partile la cursulu deschisu in Dev'a, in anulu trecut pãna chiaru si d'in tier'a Olutulu, ba ce-i mai multu si d'iu Roman'a libera.

Abstragundu dela primirea cuartireloru, cari ni-s'au promis, cum se promitu si estu anu, inse nu ni s'au datu nece in natura, nece bani spre a le poté platí, nu ne amu amagitu cu respectu la propunere, bá profitulu ni e mare, ca-ci ascultarea propuneriloru, de-si numai de vr'o câte va septemane, ni pote servi cá faru luminatoriu prin labirintulu netrebnicoloru metode vechi.

Ti-vei aduce bine aminte, Dlu meu! cá tote au fostu cum au fostu, pâna aproape de inchiarea cursulu, candu de-o-data ne surprinse neasteptat'a scire, cá si noe Romaniloru inca ni se voru dá testimonie magiare; dar' scopulu nu s'a ajunsu, cá-ci cu exceptiunea Domniei tale cá directoriu, d'entre 45 invetiatori nece unulu n'a fostu capabilu de a cuprinde rar'a logica: propunere romanesca testimonie, magiare. Amu remustratu cu totii! Atunci ai lasatu sè resune sublim'a buna-vointia: „Eu voui traduce unu formulariu romanesce, èr' dommele-vostre lu-veti scrie fia-carele pre d'osulu testimonieloru, cá asié sè ve poteti usudã de ele.“

Intru adeveru, generosa si prea gratfosa bunavointia! Atãta dispretiu de limb'a altui-a se pote numai de la Dta si numai in Dev'a, pentru-cã invetiatorii romani adunati la cursulu d'iu Brasiovu si alte locuri d'iu Transilvania, ba chiaru si d'iu Ungaria (Logosiu) au primitu testimonie respective in limb'a romana, si numai in cea romana.

Cá sè-ti manifestemu profund'a nostre multumita, pentru sarcinã ce voiã sè-o radici cá unu alu duoile Hercule cu traducerea unu formulariu in romana, numai de câtu amu inaintatu una rogare telegrafica la ministrulu de culte si instructiune publica, spre a dispune cá romaniloru sè li se dèe negresitu testimonie romanesce. Ai promisv insu-ti, inainte a 45 invetiatori si 2 profesori, in 20 septembrie an. 1871, la 11 ore in sal'a de propunere a preparandiei d'iu Dev'a, cá invetiatorii romani voru primí testimonie romanesce mai tardfu prin superiorii besericesci. De atunci e unu intervalu mai bine de 9 luni, si implinitu-s'a promisiunea-ti? . . . nu! Aici se-atrage atentiunea invetiatoriloru, cari voru rateci la cursulu de estu tempu.

Ai implinitu ordinatiunea ministrului despre carea se dice cá ar' sunã: testimonie romanesce, invetiatoriloru romani? . . . ba. . . Avisu Domnului ministru. . .

Sè nu se dica: unii au primitu si testimonie magiare, deci numai pentru una parte a invetiatoriloru, nu s'au mai tiparitu romanesce. — Póte fi. . . Dar' candu si cum? . . .

Candu si-luãu adio. . . si atunci prin necalificabilulu indemnu: cá voru primí remuneratiune dela statu, seu mai

bine : că nu voru primă remuneratiune, dacă nu voru primă mai antău testimoniile cele magiare .

Aici vulpismul e rar în felul său.

Ti-s'a adresatu una epistolă privată în cestiunea testimoniilor și după una astăpăre de trei luni, ce-ai răspunsu ? — . . . te-ai învelitu în tăcerea întieptului ! . . . Răspunde-vei acum la întrebarea publică : ai cum-va de cugetu a ni da' testimoniu românesc, năe invetiatorilor romani, cari în văr'a trecută amu frecuentatu cursulu suplementariu în Dev'a ? și dacă ai de cugetu, candu ? ér' dacă n'ai pentru-ce ? . . .

Cu stima

Alu domniei t'ale

Paulu Olteanu, invetiatoriu dirigente la scol'a centrale d'in Hatiegu . . . și fostu ascultatoriu la cursulu suplementariu în Dev'a.

*(Bibliografia.) Dlu N. A. Caranfilu publică una colecțiune de cantece populare romane pră interesante și frumoase de pre valea Prutului. Brosiur'a, de 94 pagini și 25 cantece, s'a tipăritu în Husi (Moldova) și este dedicată : bardului populariu, autoriului „doinelor și lacremiorelor”, dlui Vasiliu Alexandri; pretiulu nu lu-scimu. Cantecele sunt petrecute cu observări și explicațiuni scurte și clare. Ortografi'a, cu pucina excepțiune, e totu cea moldovăna, coditaată.

— Dlu Grigoriu Moldovanu, colaboratoriu la diuariulu oppositional mag. „Magyar Polgár” va publică una colecțiune de „hore și ballade” romane populare, traduse în limb'a magiara; invita deci on. publicu să se prenumere la acesta colecțiune și se tramita pretiulu prenum. de 1 fl. până în 20. augustu a. c. sub adres'a numitului domnu editoriu la Clusiu. Colecțiunile de hore, doine, basme, ciuiture, colinde, ballade populare sunt cele mai nescăcate și avute isvore pentru istori'a, limb'a și literatur'a noastră română natională. Le recomandam deci fia carui romanu cunoscătoriu de carte spre deosebita spriginire și apretiare.

— De la București ni sosit unu „Indice” (o brosiura), care conține consemnarea a mai 230 autori antici și moderni, greci, latini, romani, francesi, englesi, germani, slavi și unguri, și a le opureloru loru d'impreună cu tempulu și locul editării, cari scrieri, directe seau indirecte, attingu vechii locuitori ai Daciei romane. Acestu indice este meritul de ajutoriu acoloru-a, cari voru se scrie dissertatiunea : Cercetări a sup'r'a poporeloru, cari au locuitu țierele romane de a stang'a Dunărei mai înainte de concist'a acestor țiere de cătra imperatoriulu Traianu, premiata cu 1000 lei noii de d. Odorescu, membru Academiei romane.

VARIETATI.

*(Arsiti'a sorelui în America) după unele scrieri d'in Noujorcu ale lui „Nordd. Allg. Ztg” este cea mai mare plaga pentru locuitorii de acolo. În tote locurile — dice numit'a foia — obiectulu verbirei comune este caldur'a nemesurată, de care suferimă dejă de mai multe septemane. Pre strade și în locuri publice nu vedi alta, decâtu facie posomerite. Si de una parte și de alta cadu persoane lesinate de caldur'a sorelui și si-pierdu conscienți'a de sine; acestu-a nu e lucru surprindătoriu, pentru-că e de tote d'ile. Stabilimentele de scalde sunt pre totu loculu pline, toti cerca recore și stemperare pre la ele. Locuintie în cellarie asidere nu se potu capetă. Cari potu se tragu la câmpuri seau afara în provincia, însă și pre acolo este temperatur'a abie sufer'bile. Broadway, acestu medilocu de comunicațiune este golu și desiertu încependu de la 10 ore de demaneti'a. Omnibusele ambula ca în passi, pentru de a crutiă caii, cari de altu-cum cadu ca muscele; éra visitii mergu la umbr'a cailoru. În cetate iudustri'a și negociatori'a stagnedia, toti fugu în laturi și numai barbatii de la bursa traganedia în locu în tăcere. În tota situațiunea mai fidelu este numerulu înfricosiatu de morti, cari se sporescu pre tota d'iu'a. De trei septemane comunica diuariile interne d'in Filadelfi'a, Baltimore, Vasingtoun, Cincinnati, Chicago și St. Luis scrieri despre nenumerate casari de morte, întemplate repentinu la arsiți'a sorelui. În Noujorcu a moritu în a 2. l. c. 50 de persoane în urmarea caldurei; în a 3 morira 75; și una d'i după aceea 45. Cele mai multe fabrice și stabilimente de lucru sunt închise. Pretotiu-indene este straiacu pentru caldura. Straiacarii pretindu să li se redice salariulu cu 20 procente; și scaritiarea tempulu de lucru la 8 ore pre d'i. Aceste pretensiuni precum se vede, voru fi implinite bucuros de multi iudustriari și posesori de fabrice, de aici caldur'a este nutrimentulu naturalu alu straiacului. Pote si-voru veni în ori iudustriarii mai tardiu la temperatura mai recorasă si voru reduce pretensiunile esagerate a le lucratoriloru la valoarea loru adeverată. Acum se afla pucini lucratori, cari pentru lucru de 8 ore pre d'i se nu capete 3½ dollari; acesta suma nu se pare a fi mare dacă se iè în considerațiune, cumca una parchia de caltiuni costa 26—30 taleri.

*(Consistoriulu romanu) gr. or. d'in Aradu invita prin unu cerculariu pre toti protopopii și subalternii loru să se prenumere la foia besericesca „Lumin'a” care va aparé sub redactiunea d. Georgiu Popa, fostu redactoru alu „Albinci” și de presinte assesoru și referinte la Consistoriulu diecesanu d'in Aradu. Fiindu-că foia d'in cestiune este organulu officiosu alu eparchiei aradane, deci trebuie să se prenumere toti preiții d'in eparchi'a numita. Asemene sunt invitati a se prenumera și invetiatorii și toti, caroru-a li-jace la anima bunastarea și fericirea diecesei. — La cerculariu este alataratu și unu „proiectu de programu” d'in 14 §§, d'in cari estragemu urmatoriile : Foia va sta d'in doue părți : partea officiale și partea científica. În partea officiale se voru cuprinde ordinațiunile normale ale ambelor consistorie în textu autenticu, precum și alte publicatiuni officiale netacsabili, cari se edau de la vre-o autoritate besericesca ori scolastica. În partea científica : articlii instructivi și disertatiuni d'in diferitele ramuri ale sciintielor; didactica pentru preiți și invetiatorii; cuventări ocasionali și ori ce elaborate și discussiuni de valoare în sfer'a literaturii besericesci, precum și asup'r'a drepturilor, organizatiunii și administratiunii besericesci și scolari. Voru mai fi și alte rubrice pentru publicatiuni, corespondenți și alte varietati d'in tote inse va' fi eschisa politic'a. „Lumin'a” va aparé cu prim'a augustu, și va ess' de doue ori în septemana. Pretiulu de prenumeratiune este 6 fl. pre anu; — pentru parochiele mai lipsite de mediloce materiali 4 fl., éra pentru partienari 6 fl. v. a. I-dorim succesu bun.

*(Scolele romanesce) în Macedoni'a și Epiru se urca acum la nrulu de 10, și sunt cercetate cam de 1000 de baiati. Primariulu loru întemeiatoriu se pote dice parintele archimandritu Averchiu; direct. scolei macedo-romane d'in București; éra patronii și spriginitorii loru au fostu și sunt patrioti că principele Alesandru Cuza, Dem. Gusti, Nicolau Cretulescu, Ces. Boliacu s. a.; D. Gusti, că primariu alu urbei Iasi, tramise si estu tempu d'in partea acestei municipalitati 2600 lei pre sem'a scoleloru memorate; éra primoria Bucureștilor, precum spune „Tromp. Carp.”, înca face încercări spre a fundă una scola română în Trical'a, capital'a Tesaliei orientali. D'dieu să ajute!

„Sion. Rom.”

*(Venus d'in Iapani'a). Nu demultu a sositu în Parisu una societate japaneza. Intre membrii ei se aflau trei principii, doue principese, unu numeru de posesori mari, căti-va invetiati și ½ duceau de studinti. Un'a dintre turistele (caletorie) japaneze de una frumăetia rapitoria, placere și gratiositate deschilintia, domnișior'a Thian-Lier'a-Kieou-Kouhou-Neovi, fet'a unui demnitaru de clasea prima, si-a cascigatu în salonulu aristocratiei englese conumele de „Venus cea galbena.”

*(Statistica Globulu.) Partea locubila a globulu, adica uscatulu cu o suprafacie de 134.660.000 kilometre patrate este locuitu de o populațiune de 1288 individi. Sum'a mortiloru într'unu anu este de 333.333.333 cea ce face pre fie-care d'i: 91,544, pre ora 3731, pre minuta 60, pre secunda 1. De aci se vede că fie-care d'in pulsatiunile nostre însemna morte a unei creature umane. Pre planet'a noastră durat'a de midilocu a vietiei este de 33 ani. O patrima a populațiunei more înainte de 7 ani; una jumetate înainte de 17. D'in 100.000 de individi unulu s'nguru ajunge la etatea de 100 ani; unulu d'in 500 la 90 ani, 1 d'in 100 la 60. Omeni insurati traiescu mai multu că cei neinsurati. D'in 1000 individi 65 se insora; cassatoriile mai numeroase se facu în lunele iuniu și decemvre. Profesioniile exercita o mare influența asup'r'a lungimei vietiei; astu-felu că d'in 10000 individi ajungu la etatea de 70 ani 72 preoti, 40 agricultori, 33 comercianti, 32 soldati seau ampoiati, 29 advocati seau ingineri, 27 profesori și 24 doctori. Lucru estrao rdinaru, tocmai acei-a, cari sunt chiamati a prelungi vietii au vietii cea mai scurta. Acest'a se explica lesne candu scimu, că doctorii duc vietii cea mai neregulata, meseri'a loru chiamandu-i în tote momentulu se dea ajutoru coloru ce au trebuința de dinsi. (Foia Societati pr. invetiatur'a pop.)

*(Academia de sciencie d'in Parisu) a alesu în 22. l. c. de membru corespondinte pre Loven în loculu devenitu vacantu prin morte a lui Parkinje. Contracandidatul lui Loven a fostu Darwinu, inventatoriulu teoriiei, că omulu si-trage originea de la p o i m a. Academia a tractatu seriosu pretensiunile advocatulu moimeloru în patru siedintie, pre urma le-a respinsu Uniculu academicu claudu — Bernard a pledatu pre langa Darwinu, dar' si acestu-a numai caracterulu lui Darwinu, nu însă și teori'a lui o a aflatu a fi demna de lauda.

Sciri electrice.

Parisu, 28. iuliu. Adunarea nationala primă în siedinti'a de eri întregu proiectulu de lege despre aruncarea contribuțiunei pre materiele crude. — Thiers adresă una scrisore energica cătra prefectulu de la Arras pentru turburările înscenate de internationala.

Petru pole. 29. iuliu. Imperatorele Rus-

siei, Alesandru va veni în 6. sept., înscitu de una suită mare, la Berolinu.

Bucuresci, 29. iuliu. Directiunea pentru cladirea căiloru ferrate luă a sup'r'a sa cladierea liniei București-Pest'a, pentru că întreprindetorii n'ar fi potutu fi gat'a până în septembrie. — Prin unu decretu alu principelui Romaniei, d. Bengescu este numitu delegatu romanu în consiliulu societati călii ferrate Leopole-Iassi.

Zagrabia, 29. iuliu. Comisiunea pentru bugetu concessa toturor officiantiloru redicarea lefei cu 20 procente, asemene s'a immultitu și plat'a profesoriloru. La b. Rauch ore întregu se tienu conferinti.

Roma, 29. iuliu. Cătu de curundu se va publică una enciclica papale, prin care armenii d'in orientu se dechiara despartiti de beserica și pedepsiti cu escomunicarea cea mare.

Roma, 29. iuliu. Pap'a numi de episcopi siete italieni și 11 d'in țierele esterne. În cele mai multe orășie d'in Itali'a sudica, la alegerile municipale, au invinsu liberalii.

Versali'a, 29. iuliu. Ca imprumutu până acum'a sau subscrisu patru miliarde, esta-di se mai accepta subscrieri însemnate. Singuru în orasiulu Bordeaux s'au subscrissu 200. milioane.

Constantinian'a, 29. iuliu. Pentru imprumutul francesu, aici sa subscrisu unu jumetate miliardu.

Belgradu, 30. iuliu. Intre turci și montenegriini sa încinsu una lupta, în care au caditu multi morti. Detaiuri lipsescu.

Zagrabia, 30. iuliu. Regimentulu Vinkovec, în una siedinti'a extraordinaria adussa conclusulu, a rogă regele prin una deputatiune, că întregu confiniulu militariu se fia reprezentatu în diet'a Croaticiei.

Burs'a de Vien'a de la 26. iuliu, 1872.

5% metall.	64.50	Londra	111.50
Imprum. nat.	71.30	Argintu	109.25
Sorti d'in 1860	104.14	Galbenu	5.36
Act. de banc.	849.—	Napoleond'or	8.88
Act. inst. creu.	328.82		

Propriet., edit. și red. răspundiet. : ALES. ROMANU.

Concursu.

Pentru vacant'a statiune docentiale confess. d'in Supurulu de Susu, V. A. Diaconatulu Siamsiodulu în dieces'a gr. cat. Gherlana prin aceste se escrie concursu.

Cu acest'a statiune sunt impreunate urmatoriile emolumente : 100 fl. v. a. 35 metrete bucate și totu atâtea zile de lucru, pamentu aratoriu de 8 cubule, și stolele de diumetate. Doritorii de a dobandi acesta statiune, recursele sale d'impreuna cu documentele despre absolvirea preparandiei, moralitate, zelu în cariera pedagogica, aplicarea de până acum, tonulu melodiosu, și scienti'a cântăriloru, cunoscerea perfecta a limbei romane, și ce va d'in cea unguresca, aa și germana, — până în 15. augustu st. n. a. c. se si le tramita la senatulu scolasticu confess. d'in Supurulu de susu. — Post'a ultima. A. Szopor. — Datu d'in siedinti'a senatulu scol. confessionale.

Supurulu-de-susu, 18. iuliu 1872.

Ioane Galu,

(3—3) parocu gr. cat. locale și protopopu.

Sifilitic'a și impotenti'a,

fia vechie seau de curundu nascute,

se voru trată după metodulu homeopaticu de Dr. I. Erust, Pest'a, strad'a idoliloru (Göttergasse) nr. 6., etagiulu II., usi'a nr. 15., de la 2—5 ore după media-di.

Aceste morburu se trateza a dese ori în modulu celu mai usioru cu dose mari de iodu și argintu vin, și acest'a se face numai spre ajungerea unui resultatulu momentanu. Patientii vindecati în modulu acestu-a voru cadé mai curundu seau mai tardiu în morburile cele mai înfricosiate, încătu înca în aduncele betranetie voru avé dorere, a suferi greu de consecințele acestei tratări usiore și superficiale. Scutu contra acestor felu de pericle ofera metodulu de tratere homeopaticu, care, precum este cunoscutu, nu numai că vindeca dorerile cele mai învechite, ci efectulu lui este asié de binefacătoriu, încătu nu lasa nice cea mai mica temere de urmări rele. Diet'a ce se va prescrie este simpla și usioru de tienu.

(1—12)